הַרְבֵּה יִחְיֶה הָאָדָם בְּכֻלָּם יִשְׂמָח וְיִזְכֹּר אֶת־יְמֵי הַחֹשֶׁךְ כִּי־הַרְבֵּה יִהְיוּ כָּל־שֶׁבָּא
הָבֶל׃ ט שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶךָ וִיטִיבְךָ לִבְּךָ בִּימֵי בְחוּרוֹתֶךָ וְהַלֵּךְ בְּדַרְכֵי לִבְּךָ
וּבְמַרְאֵה כ׳ ובמראי עֵינֶיךָ וְדָע כִּי עַל־כָּל־אֵלֶּה יְבִיאֲךָ הָאֱלֹהִים בַּמִּשְׁפָּט׃ י וְהָסֵר
כַּעַס מִלִּבֶּךָ וְהַעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרֶךָ כִּי־הַיַּלְדוּת וְהַשַּׁחֲרוּת הָבֶל׃ יב א וּזְכֹר
אֶת־בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְּחוּרוֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא־יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר
תֹּאמַר אֵין־לִי בָהֶם חֵפֶץ׃ ב עַד אֲשֶׁר לֹא־תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאוֹר וְהַיָּרֵחַ
וְהַכּוֹכָבִים וְשָׁבוּ הֶעָבִים אַחַר הַגָּשֶׁם׃ ג בַּיּוֹם שֶׁיָּזֻעוּ שֹׁמְרֵי הַבַּיִת וְהִתְעַוְּתוּ
אַנְשֵׁי הֶחָיִל וּבָטְלוּ הַטֹּחֲנוֹת כִּי מִעֵטוּ וְחָשְׁכוּ הָרֹאוֹת בָּאֲרֻבּוֹת׃ ד וְסֻגְּרוּ דְלָתַיִם
בַּשּׁוּק בִּשְׁפַל קוֹל הַטַּחֲנָה וְיָקוּם לְקוֹל הַצִּפּוֹר וְיִשַּׁחוּ כָּל־בְּנוֹת הַשִּׁיר׃ ה גַּם
מִגָּבֹהַּ יִירָאוּ וְחַתְחַתִּים בַּדֶּרֶךְ וְיָנֵאץ הַשָּׁקֵד וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב וְתָפֵר הָאֲבִיּוֹנָה כִּי־
הֹלֵךְ הָאָדָם אֶל־בֵּית עוֹלָמוֹ וְסָבְבוּ בַשּׁוּק הַסֹּפְדִים׃ ו עַד אֲשֶׁר לֹא־יֵרָתֵק כ׳ ירחק
חֶבֶל הַכֶּסֶף וְתָרֻץ גֻּלַּת הַזָּהָב וְתִשָּׁבֶר כַּד עַל־הַמַּבּוּעַ וְנָרֹץ הַגַּלְגַּל אֶל־הַבּוֹר׃

רש"י

לראות את השמש. ואשריהם תלמידים שעיניהם רואים הלכה מלובנת ומחוורת על בוריה כך נדרש באגדת תהלים: (ח) בכולם ישמח. יהיה שמח בחלקו ובלבד שיזכור ימי החשך וייטיב מעשיו שינצל מהם והם ימי מיתת עולם הם ימי הרשעים: כי הרבה יהיו. באותם הימים יותר מימי החיים: כל שבא. עליו יהיה הבל וחשך יש הבל שהוא לשון פורענות וצרות כמו כי בהבל בא ובחשך ילך: (ט) שמח בחור בילדותך. כאדם שאומר לעבדו ולבנו חטא חטא כי פעם אחת תלקה על הכל אף כאן החכם אמר שמח בחור בילדותך והלך בדרכי לבך ובטוח תהי' כי על כל אלה יביאך השופט במשפט: (י) והסר כעס. דברים המכעיסים את המקום: והעבר רעה. יצר הרע: מבשרך. שיהיה לך לב בשר: והשחרות. נערות שראש אדם שחור בימי עלומיו: (א) וזכר את בוראיך. תמן תנינן עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים וכו'. וממקרא זה דרש וזכור את בוראיך שתתן דין וחשבון לפניו. וזכור את בורך קברך מקום עפר רמה ותולעה. וזכור באריך באר שנובעת ממקורה היא טפה סרוחה של זרע ושל לובן: ימי הרעה. ימי הזקנה והחלשות: (ב) עד אשר לא תחשך השמש. אמרו רבותינו זו פדחת שהיא מאירה ומלהבת באדם בחור וכשמזקנת היא מעלת קמטין ואין מלהבת: והאור. זה החוטם שהוא תואר קלסתר פנים: והירח. זו נשמה שמאירה לאדם שכיון שניטלה הימנו אין לו מאור העינים: והכוכבים. אלו הלסתות רומני דאפי שקורין פומלי"ש (דיא באקען) של לחיים שמלהיבים: ושבו העבים אחר הגשם. תבא כהיית המאיר אחר דמעת הבכי מכמה צרות שעברו עליו: (ג) שיזועו. ירתתו: שמרי הבית. אלו הצלעות והכסלים המגינים על כל חלל הגוף: והתעותו. יאחוס עוות שקורין קראמפ"ף והתעותו אנקרופירונ"ט (וי"ך קריממען, קראמפען) בלע"ז: אנשי החיל. אלו השוקים שנשען כל הגוף עליהם: ובטלו הטחנות. אלו השינים: כי מעטו. לעת זקנה רוב שיניו נושרות: הראות בארבות. אלו העינים: (ד) וסגרו דלתים. אלו נקביו: בשפל קול הטחנה. קול ריחים הטוחנים מאכל שבמעיו והוא הקורקבן והמסס: ויקום לקול הצפור. שאפילו קול צפור מנערתו משנתו משהזקין: וישחו כל בנות השיר. כל קולות של כלי שיר דומות עליו כשיחה ולפי פשוטו משמעו ישחו כמו ישפלו כל שרים ושרות יהיו שפלים בעיניו וכן ברזילי הגלעדי אמר לדוד (שמואל ב' י"ט ל"ו) אם אשמע עוד בקול שרים ושרות: (ה) גם מגבה ייראו. מגבשושית ותלוליות שברחובות הוא דואג לצאת לשוק פן יכשל בהם: וחתחתים בדרך. אימת וחתות הרבה בדרכים יש לו: חתחתים. לשון כפול הוא בתיבה כמו גלגלים קשקשים זלזלים: וינאץ. ל' הנצו הרמונים שהרי האל"ף לא נקראת בה אמרו רבותינו זו קליבוסת הנק"א (קלעמב) בלע"ז שעצם הירך תקוע בה ובזקנותו בשרו כחוש והעצם בולט כמו נץ האילן שהוא בולט: השקד. אילן של שקדים כלומר שתקפוץ הזקנה עליו כשקד הזה הממהר להנץ לפני כל האילנות: ויסתבל החגב. אלו העגבות שיהיו עגבותיו דומות עליו כסובל משא כבד: ויסתבל. אישדרי"ד, שורפיישי"ן (איבר לאדען ווערען, פאן אגרוישע משא) בלע"ז: ותפר האביונה. תאות נשים שאינו נזקק לנשים לתשמיש, אביונה תאוה כמו ולא אביתם. תאבתי לישועתך: (ו) עד אשר לא ירתק חבל הכסף. זה חוט השדרה שהוא לבן ככסף ובמותו חסר מוחו ומתרוקן ויבש ומתעקם בתוך החוליות ונעשה כשלשלת. ירתק לשון רתוקות כסף: ותרץ גלת הזהב. זה האמה שהיתה מקלחת מים ונובעת כמעין כמו גולות עליות. ותרוץ לשון רציצה: ותשבר כד על המבוע. זה הכרס שהיא עבה ונבקעת במותו: ונרוץ הגלגל אל הבור. יתרוצץ גלגל העין בתוך גומו ולפי פשוטו גלגל שדולין בהם מים מן הבור כך נדרש כל הענין במסכת שבת. ומדרש קינות פותרו כנגד כל ישראל וזכור את בוראיך בימי בחורותיך בעוד שהבחרות שבכם קיימת בעוד שהכהונה קיימת שנא' בה ובחור אותו מכל שבט ישראל לי לכהן. בעוד שהלויה קיימת שנא' כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך. בעוד שמלכות בית דוד קיימת שנאמר ויבחר בדוד עבדו. בעוד שירושלים קיימת